

Eiropas Savienības
informācijas aģentūra

Informācija par Eiropas Savienību un
Latvijas dalību tajā:

- Eiropas Savienības likumdošana,
- periodiskie izdevumi,
- datu bāzes, semināri, lekcijas, diskusijas.

www.esia.gov.lv

esia@esia.gov.lv

Tālrunis: 7212611

Aspazijas bulv. 28, Rīga, LV 1050

Saeimas Eiropas Savienības
informācijas centra
informatīvais tālrunis:

EIRO | **72111111**
INFO | **UZZINI PAR**
EUROPAI PAR
EUROPAI

Mūsdienās daudz cilvēku izvēlas iespēju veidot starptautisku karjeru, dodoties strādāt uz citām Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīm. Aicinām ikvienu iepazīties ar savām tiesībām un pienākumiem sociālās drošības jomā.

**Kādas ir manas
sociālās garantijas,
strādājot un dzīvojot
kādā no ES dalībvalstīm?**

Šī publikācija tapusi ar Eiropas Savienības informācijas aģentūras finansētu atbalstu.
Par tās saturu pilnībā atbild Latvijas Republikas Labklājības ministrija.

Kādas ir manas sociālās garantijas, strādājot un dzīvojot kādā no ES dalībvalstīm?

Kādas ir manas sociālās garantijas, strādājot un dzīvojot kādā no ES dalībvalstīm?

Latvijas pilsoņiem, kuri likumīgi strādā kādā no dalībvalstīm, ir iespēja iesaistīties šīs valsts sociālās drošības sistēmā un saņemt tās sniegtās garantijas. Viņiem šajā ES dalībvalstī ir tādas pašas tiesības un pienākumi sociālās drošības jomā kā šīs valsts pilsoņiem. Tāpēc, dodoties uz citu ES dalībvalsti, aicinām noskaidrot, kādas sociālās drošības garantijas nodrošina šī valsts saviem pilsoņiem.

Sociālās drošības sistēma aptver tādus ienākumu zaudēšanas riskus kā vecums, invaliditāte, apgādnieka zaudējums, slimība, nelaimes gadījums darbā, arodslimība, dažādas kompensācijas par papildus izdevumiem ģimenei ar bērniem, bezdarbs.

Ja darbaņēmējs kādā ES dalībvalstī nav nostrādājis pietiekami ilgu laiku, lai viņam būtu tiesības uz kādu pabalstu, tiek ņemti vērā arī citas dalībvalstīs nostrādātie laika periodi (periodu summešanas princips).

Latvijas pilsoņi, pārceļoties uz dzīvi kādā no ES dalībvalstīm, nezaudē tiesības uz pabalstiem un pensijām, kuras viņi ir ieguvuši Latvijā. Piešķirtie pabalsti tiek pārskaitīti uz personas norādīto bankas kontu jebkurā dalībvalstī (pabalstu eksporta princips).

Šie principi ietverti regula (EEK) Nr. 1408/71 par sociālās drošības shēmu piemērošanu darbaņēmējiem, pašno-

darbinātajiem un viņu ģimenes locekļiem, kuri pārvietojas Kopienas teritorijā. Tās mērķis ir nodrošināt, lai ES ietvaros ceļojošie darbaņēmēji no sociālās drošības tiesību viedokļa nebūtu sliktākā stāvoklī nekā tad, ja viņi būtu palikuši savā dzimtenē.

Regula Nr. 1408/71 attiecas ne tikai uz ES dalībvalstīm, bet arī uz Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstīm – Norvēģiju, Lichtenšteinu un Islandi.

Kādas pensijas un pabalstus man ir tiesības saņemt, strādājot un dzīvojot kādā no ES dalībvalstīm?

Regula piemērojama attiecībā uz šādām pensijām un pabalstiem:

- vecuma pensijas;
- invaliditātes pensijas;
- apgādnieka zaudējuma pensijas;
- atbildības sakarā ar nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām;
- slimības un maternitātes pabalsti;
- bezdarbnieka pabalsti;
- apbedīšanas pabalsti;
- ģimenes pabalsti.

Kadi ir nosacījumi, lai es varētu saņemt pensiju no vairākām ES dalībvalstīm?

Ja Latvijas pilsonis sava darba mūža laikā ir strādājis vairākās ES dalībvalstīs, viņam ir tiesības saņemt pensiju no visām šīm valstīm. Katra valsts savu izmaksājamas pensijas daļu aprēķinās

atbilstoši tās likumiem un personas nostrādātajam laikam šajā valstī. Ja persona nebūs nostrādājusi pietiekami ilgu laiku kādā ES dalībvalstī, lai tai rastos tiesības uz šīs valsts pensiju, tiks ņemti vērā citas ES dalībvalstīs nostrādātie laika periodi.

Piemēram, atbilstoši likumam "Par valsts pensijām" personas darba stāžam Latvijā, lai rastos tiesības uz pensiju, ir jābūt ne mazākam par 10 gadiem. Ja cilvēks ir nostrādājis 5 gadus Latvijā, bet pēc tam 7 gadus Beļģijā, tad viņam, pieprasot pensiju Latvijā, tiesību noteikšanai tiks summēti abi periodi. Tādējādi vērā tiks ņemti ne tikai nostrādātie 5 gadi Latvijā, bet arī 7 gadi Beļģijā. Tomēr Latvija piešķirs pensiju tikai par pieciem gadiem, kamēr Beļģijas pienākums būs piešķirt pensiju par 7 tur nostrādātajiem gadiem.

Gadījumos, kad persona ir strādājusi ES dalībvalstīs (gan vecajās, gan jaunajās) un tās darba mūžs pensiju sistēmā nav pilnībā atalgots, piemēram, nav ieskaitīts darba stāžs, pēc 2004.gada 1.maija tā var vērsties **Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā**, lai risinātu minēto jautājumu.

Vai, pamatojoties uz ES tiesību aktiem, tiks paaugstināta personai jau piešķirtā pensija?

ES tiesību akti neietekmē dažādu valstu sociālās drošības sistēmu atšķirīgās iezīmes, līdz ar to katrai dalībvalstij ir brīva izvēle veidot savu sociālās drošības sistēmu, nosakot, kadi pabalsti un pen-

sijas un pēc kādiem noteikumiem jāpiešķir, kādai jābūt sociālās apdrošināšanas iemaksu likmei u.tml.

Kur vērsties pēc sīkākās informācijas?

Dalībvalstu sociālās drošības administrācijām vienlaikus jāpiemēro gan attiecīgās valsts, gan ES tiesību akti. Latvijā attiecībā uz pensijām un pabalstiem šādu lomu pilda **Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (VSAA)** Rīgā, Lāčplēša ielā 70a, LV-1011, tālr.: 7011800, www.vsaa.lv; attiecībā uz veselības aprūpes pakalpojumiem – **Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūra (VOAVA)** Rīgā, Baznīcas ielā 25, LV-1010, tālr.: 7043767, www.voava.lv.

Kā tiek apkopota informācija par manām sociālajām garantijām?

Informācijas apmaiņa starp dalībvalstu institūcijām notiek ar **E veidlapu** palīdzību. Dažās no tām tiek izsniegtas arī pašai personai, kā, piemēram, veidlapa E 101 (Sertifikāts par piemērojamiem normatīvajiem aktiem), kas ir nepieciešama personām, kuras tiek nosūtītas darbā uz citu dalībvalsti, bet turpina veikt sociālās apdrošināšanas iemaksas Latvijā. E veidlapas, kas nepieciešamas sociālās drošības tiesību realizēšanai, var saņemt VSAA.

Savukārt E veidlapas, kas apliecinās personas tiesības saņemt ārstniecības pakalpojumus, īslaicīgi uzturoties kādā no dalībvalstīm, var saņemt VOAVA.